

UZAK DOĞU KÜLTÜRLERİNDE SERAMİK URNA
CERAMIC URN IN FAR EASTERN CULTURES

Oğuz BOZDEMİR*, **Hüseyin ÖZÇELİK****

Geliş Tarihi: 12.09.2023
(Received)

Kabul Tarihi: 04.12.2023
(Accepted)

ÖZ: Seramiğin kullanımı, insanlık tarihinin çok eski dönemlerine kadar uzanmaktadır. İlk başlarda temel ihtiyaçların karşılanması için gereksinim duyulan bir malzeme olarak kullanılan seramik, zamanla kullanım alanını genişletmiş ve insan kültürünün ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Uzak Doğu’da seramik, günlük yaşamda kullanımının yanı sıra, Budizm ve Taoizm gibi dinlerin etkisinin artmasıyla birlikte dini törenlerde de yerini almaya başlamıştır. Hayatını kaybeden kişinin kutsallığına ve onurlu bir şekilde uğurlanmasına verilen önem gereğince kremasyon uygulanan ölünün beden külünün saygı işareti olarak özel kaplara konulması geleneği başlamış ve farklı malzemelerden imal edilmiş kapların kullanımı yaygınlaşmıştır. En yaygın olarak URNA adı verilen seramik kaplar üretilmeye başlanmıştır. Çeşitli kültürel inançlara göre, “urn”, “burial jar” ve “navs” olarak adlandırılan, genellikle vazo şeklinde yapılan seramik kaplar, beden küllerinin saklanmasıyla sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Özenle hazırlanmış ve karmaşık desenlerle süslenen urnalar, ölen kişinin sosyal statüsünü ve kültürünü yansıtan birçok ayırt edici özelliğe sahiptir. Urnalar günlük hayatta kullanılan sıradan çömlüklerden daha fazlasını temsil eder ve kültürel bir değer taşır. Urnalar Uzak Doğu’da seramiğin dışında, metal, ahşap gibi farklı malzemelerden de yapılmakla birlikte, genellikle seramik malzeme kullanılmıştır. Bunun nedeni, bölgenin zengin ve köklü seramik kültürüne sahip olmasıdır. Uzak Doğu kültürlerinde geleneksel cenaze törenlerinin önemli bir parçası olan urnaların tarihini, anlamını ve çeşitliliğini araştırmak, bu çalışmanın amacıdır. Çalışmada, farklı malzeme ve şekillerde yapılan urnaların kültürel anlam ve simgeleştirme açısından benzerlikleri ile farklılıkları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Urna, Seramik, Cenaze, Uzak Doğu

ABSTRACT: The use of ceramics dates back to very early periods of human history. Initially used to meet basic needs as a necessary material, ceramics expanded its area of use over time and became an integral part of human culture. In East Asia, in addition to its daily use, ceramics began to find its place in religious ceremonies with the increasing influence of religions such as Buddhism and Taoism. Due to the importance given to the sanctity of the deceased person and being sent off honorably, the tradition has begun to place the ashes of the deceased whose body underwent cremation in special urns as a sign of respect. Furthermore, the use of urns made of various materials has become more widespread. The

* Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, bozdemiroguz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1995-060X

** Doç, Hacettepe Üniversitesi, hsynozlk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5620-661X.

OPEN ACCESS

© Copyright 2023 Bozdemir & Özçelik

most common ceramic containers produced were called URN. According to various cultural beliefs, ceramic containers called "Urn," "Burial Jar," and "Navs," usually in the form of vases, began to be frequently used for storing body ashes. Urns decorated with elaborate patterns reflecting the social status and culture of the deceased person with many distinctive features. Urns represent more than ordinary pottery used in daily life and carry a cultural value. While urns in East Asia were also made of materials other than ceramics, such as metal and wood, ceramics were generally used, which can be attributed to the region's rich and rooted ceramic culture. Exploring the history, meaning, and diversity of urns, which are an important part of traditional funeral ceremonies in East Asian cultures, is the purpose of this study. In the study, similarities and differences of urns made of different materials and shapes were examined in terms of their cultural meaning and symbolism.

Key Words: Burial Jar, Ceramics, Funeral, Far East.

EXTENDED ABSTRACT

Ceramics have been used since the earliest periods of human history. Originally used to meet basic needs, ceramics increasingly took on versatile roles and acquired deep significance in various cultural contexts. This article focuses on "cremation urns," which are the ceramic vessels used for preserving the remains of dead people who were cremated, in Far Eastern cultures.

Humans have begun to practice cremation to protect their deceased beloveds from environmental impacts. Later, this ritual has gained importance as a way of showing reverence to the deceased. Besides, transporting the remains of cremation was extremely practical during migrations. Eventually, urns play significant roles in Far Eastern cultures as they serve as vessels that symbolically represent the social status, cultural beliefs, and values associated with the deceased.

This article aims to investigate cremation urns in the context of Far Eastern cultures. We will examine the diverse typologies of these ceramic vessels and their production techniques. Besides we will focus on the similarities and differences of urns that were used in various cultures. Urns transcend the domain of ordinary pottery, bearing a distinct significance as vessels dedicated to the preservation and reverence of passed souls. This article will emphasize the wealth of Far Eastern ceramic traditions and the key role of funeral ceremonies. It will present an analysis of representative examples from different cultures, emphasizing the cultural values encapsulated in these urns.

We used several methods including literature review, fieldwork, and visual analysis. The first step in our work was an extensive literature review. A systematic search was conducted across academic articles, books, journal papers, and other relevant sources to gather comprehensive information about funeral ceremonies, death rituals, and cremation urns in Far Eastern cultures. These scholarly resources provided valuable insights not only about various types of urns used in different cultural contexts but also about how these urns were produced, what were their symbolic significance, and how they were discovered in archaeological sites.

Fieldwork included visits to museums, ceramic collections, and archaeological sites in Far Eastern regions. The primary objective was to explore genuine examples of urns. Data obtained from museum collections and archaeological sites contributed to the identification

of crucial characteristics of cremation urns, including their morphology, material composition, dimensions, and decoration techniques.

Visual analysis was a significant aspect of this research, involving a thorough examination of the external appearance, patterns, and symbols portrayed on the urns. It was conducted by examining photographs, drawings, and other visual materials to gain insights into the aesthetic attributes and symbolic meanings embodied in the urns.

This study presents the observations from the above-mentioned methods to examine genuine urn samples collected from various regions in the Far East. Our results reveal the remarkable diversity of urns. Upon examining the samples, we observed distinctive forms, sizes, and decorative elements. For instance, while some urns were vase-shaped, others exhibited complex geometric patterns. Moreover, certain urns were adorned with symbolic figures, plant motifs, or animal illustrations.

As excavations uncover the cremation urns used in different periods, it shows evidence that various production methods were used in different periods. While some urns were shaped by hand and fired, others were created through casting or molding. These differences in techniques reflect the cultural and temporal changes. Urns also contain decorations as symbolic representations of the social status, occupation, or beliefs of the deceased. Dragon symbols may represent power, while floral motifs symbolize spiritual journeys.

Our study reveals the ritual and symbolic significance of ceramic cremation urns in Far Eastern cultures. They were showing both similar and different characteristics across cultures while serving to preserve and honor the ashes of the deceased. Urns go beyond their material form, concretizing cultural expressions and playing a role as everlasting monuments. Our findings provide a fresh perspective on cremation urns in Far Eastern cultures.

Overall, this study enhances our understanding of ceramic cremation urns in Far Eastern cultures and emphasizes their cultural value as significant ritual objects. Further research may focus on detailed analyses of cremation urns from diverse regions, providing a comprehensive perspective on funeral ceremonies in Far Eastern cultures. Such investigations should enrich our knowledge and appreciation of these cultural practices and their broader implications.

1. GİRİŞ

İnsanoğlu yerleşik hayata geçtiğinde ve topluluk içinde yaşamaya başladığında, vahşi hayvan saldırılarından, doğal afetlerden ve çatışmalardan korunmak için çeşitli önlemler almıştır. Yaşam ve korunma amacıyla oluşturduğu mekân anlayışını, hayatını yitiren yakınlarının anısını yaşatmak üzere gelenekler geliştirerek sürdürmüştür. Bu bağlamda insanlar, ölümlerini çeşitli dış etkenlerden korumak için farklı yöntemler geliştirmiştir. İlk aşamalarda ölümler basitçe bir höyük şeklinde taşlarla ve dallarla örtülmüştür. Ancak zamanla basit defin işlemleri geliştirilerek ölümler çukurlara gömülmeye ve yakılma işlemine tabi tutulmaya başlanmıştır. Ölü yakmanın ne zaman, neden ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, bu ritüelin atalara saygı geleneğiyle ilgili olduğu, ölümlerin kutsallığına duyulan saygıdan kaynaklandığı ve göçler sırasında ölüden geriye kalan

parçaların kolay taşınabilmesi amacıyla uygulandığı anlaşılmaktadır (Fidler, 1930: 8).

Dünyadaki farklı toplumlar çeşitli cenaze uygulamalarına sahip olmuştur. Mağaraların yoğun olarak bulunduğu coğrafyalarda mağara gömüleri yapılmıştır. Orta Asya'da *ağaç gömü* adı verilen bir ritüel uygulanırken, bazı deniz kıyısı bölgelerinde ise *deniz gömü* olarak bilinen bir gelenek gereği ölümler denize bırakılmıştır (Kong, 2012: 417). Japon, Burmalı ve Hindu toplumlarının tarihsel süreçte ölümlerini yakma geleneğini uyguladıkları görülmüştür. Bununla birlikte, inançlarından kaynaklanan bir zorunluluk gereği ölümün gerçekleştiği yerden bağımsız olarak, bir Çinlinin cenazesi her zaman ülkesine geri getirilerek yakılmıştır (Fidler, 1930: 9).

Antik çağlarda ateşin ve ölü yakmanın büyük bir önem taşıdığı anlaşılmaktadır. Uygulanan ritüellerden anlaşıldığı üzere, bu yöntemin amacı ölümleri onurlandırmaktır. İlkel insanlar tarafından en güçlü temizleyici vasfına sahip kabul edilen ateş, ruhun dünyevi her şeyden arınmasını ve tanrıların huzuruna çıkmasını sağlamıştır. Bazı eski uygarlıklarda volkanların kutsal sayılmasının, ateşin sahip olduğu kutsal niteliğiyle ilişkili olabileceği ileri sürülebilir.

İnsanlar ateşi oldukça değerli bir doğüstü güç olarak görmüş ve onu saygı, arınmışlık ve kutsallık kavramlarının sembolü olarak kullanmışlardır. Zaman içinde ölü yakma ritüeli karmaşık bir dinsel uygulamaya dönüşmüştür. Ölüden kalan kalıntıların muhafazası amacıyla, tarih boyunca birçok toplumda kalıntıların seramik kaplarda saklanması yöntemi kullanılmıştır. Seramik kap kullanımı henüz başlamadan önce ise, ölümlerden geriye kalan küllerin akıbetinin belirsiz olduğu ya da gömüldüğü anlaşılmaktadır (Fidler, 1930: 12). Ölümlerin yakılarak gömülmesi uygulaması dünyanın birçok farklı bölgesinde yer almaktadır. Ancak, değişen sosyolojik, kültürel ve dini yapılarla birlikte çoğu bölgede bu geleneğe son verilmiştir. Uzak Doğu'nun bazı bölgelerinde ise ölümlerin yakılması ritüeli devam etmektedir. Ölü külleri farklı tasarıma ve üretim biçimine sahip seramik urna formlarında muhafaza edilmektedir. İnsanlar tarafından ölü külleri için kullanılan "urna" adı verilen seramik kaplar araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Araştırmada, urna çeşitleri bölgesel farklılıklara bakılarak ele alınacak, örnekler incelenecektir.

1.1. Urna

Urna, yakılan beden küllerinin saklanması için geliştirilmiş özel bir kaptır. Seramik cenaze kaplarının işlevleri, Uzak Doğu kültürleri arasındaki çeşitlilikleri ve ortaya çıkış sebepleri oldukça merak uyandırıcı konulardır. Bu bağlamda, insanların seramik urnaları kullanma nedenlerini anlamak amacıyla; söz konusu kapların bir kültür unsuru haline gelmesine yol açan ihtiyaçların incelenmesi gerekmektedir. İlkel insanların ölüm sonrası ritüel ve kültürel uygulamaları incelenerek, ölü yakma sonucu ortaya çıkan kalıntıların nasıl muhafaza edildiği araştırılmaktadır. Ayrıca,

Uzak Doğu'da cenaze törenlerinin ardından seramik urna kullanımının tarihsel süreci incelenmektedir.

Başlangıçta, ölülerin yakılması uygulaması dini inançlardan bağımsız olarak yapılmaktaydı. Bu uygulama, hijyenik nedenlerle ölü bedeninin çürümesi ve kötü kokması gibi olumsuz etkilerin önlenmesi amacıyla yapılmıştır (Eassie ve C.E., 1875: 3). Zamanla, daha sağlıklı olduğu düşüncesiyle gerçekleştirilen ölü yakma uygulamalarının dini ritüellerle birlikte kültürel bir gelenek haline geldiği görülmektedir.

İlkel dönemde yaşamış insanların ölümle ilgili farklı inanç ve uygulamalarının, insanların ruh inancına sahip olmalarından ve ruhun ölümden sonra da varlığını sürdürdüğüne dair inançlarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle, dünya üzerinde farklı bölgelerde yaşayan insanlar, ölüm sonrasında çeşitli ritüeller gerçekleştirmişlerdir. Ölü yakma ritüelleri, ölü bedeninin uygun bir şekilde ortadan kaldırılması ve ruhun huzura kavuşması için yapılmaktaydı. Dolayısıyla, temel düşünce bir tür dönüşüm ve ruhun başka bir biçimde varlığını sürdürmesi olmuştur. Uzak doğu kültürlerinde ise bedeninin yakılması yaygın bir uygulama olarak görülmektedir. Ölü yakma uygulamasının temizleme ve yenilenme düşüncesinin bir yansıması olduğu anlaşılır. İlkel inanışlara göre, ölümden sonra ruhun bedeni terk ettiğine ve yalnızca kirli bedeninin kaldığına inanılır, bu kiri sadece ateş temizleyebilir ve yakma işlemiyle beden kirlilerden arınır; böylece ruh temizliğe kavuşur (Eassie ve C.E., 1875: 8). Freud, ateşin ilkel insanlar arasında kullanımını Anka Kuşu örneğiyle desteklemektedir (Şekil 1). Anka Kuşu, yanarak küllere dönüşen ancak daha sonra küllerinden yeniden doğup eski biçimine kavuşan ve güçlenen bir sembolüdür (Freud, 1999: 239). Bir başka efsanevi anlatıda insanın hem tanrının hem de titanların bir parçası olduğu anlatılmaktadır (Şekil 2). Titanların küllerinin çocuk Dionysos'un bedenine geçerek yenilenme ve varoluşunu sağladığı, ayrıca insanların titanların küllerinden ortaya çıktığı anlatılmaktadır (Eliade, 2003: 222). Bu ve benzeri mitolojik hikayeler aslında insanların günlük uygulamalarıyla da ilişkilendirilebilir. Ölümün bir son olmadığına ve yakma uygulamasının da yenilenme ve tazelenme amacıyla kullanıldığına dair farklı kültürlerde benzer inanışlar olduğu anlaşılmaktadır.

Seramik kapların, ölülerin küllerinin konulduğu tabutlar olarak kullanıldığı cenaze töreni uygulamaları, Doğu Asya'daki toplumlar arasında Neolitik dönemden itibaren günümüze kadar yaygın bir şekilde uygulanmıştır. Ölülerin küllerinin seramik kaplarda muhafaza edilmesi uygulaması, Güneydoğu Asya, Kuzey Çin, Mançurya, Japon Takımadaları ve Kore Yarımadası gibi bölgeleri kapsamaktadır (Jeong, 2022: 586). Özellikle seramik urnaların taşıdığı sembolizm ve anlamlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Örneğin, bazı kültürlerde seramik urnaların üzerine kuş figürleri işlenmiştir. Kuş figürleri, küllerinden yeniden doğan anka kuşunu sembolize eder ve ölümsüzlüğü hatırlatır. Benzer şekilde, nilüfer gibi bitkisel

motifler de diğer kullanılan figürler arasında yer almaktadır. Seramik urnaların biçimsel özellikleri ve üzerlerindeki sembolizm, ölen kişinin kültürü, hayatı ve inançları gibi çeşitli bilgileri içerebilir. Uzakdoğu'da ölüm sonrası küllerin saklanması için kullanılan seramik kaplara ait bazı örneklerin, araştırmalar sonucunda sosyoekonomik olarak üst düzeydeki kültürlerle ait olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 1. Burning Nest'te bir anka kuşu: Londra Roma Katolik Katedrali apsis mozaik örneği, 20. yüzyıl. Fotoğraf: J.C. Kałużny.

Kaynak: Kałużny, J. (2020). "Phoenix and Delphinus Salvator: The History of the Forgotten Images of Early Christian Iconography", *Perspektywy Kultury*. 30(3): 9-26. Sayfa: 16.

Şekil 2. Dionysos'un doğumu, İ.Ö. 5. ve 6. yy,

Kaynak: Başar, G., Yıldız, E.M. & Başar, E. (2021). "Resim Sanatında Antik Yunan mitolojisi ve Dionysos", *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(78): 3348-3360. Sayfa: 3351

1.1.1. Çin

Çin'de ölü yakma geleneğinin kökleri Neolitik döneme kadar uzanmasına rağmen, bu uygulama yerel bazı topluluklar tarafından yaygın olarak benimsenmiş ve sürdürülmüştür. Bu gelenek, Tang Hanedanı (618-907) döneminde tam anlamıyla yerleşik bir kültür haline gelmiş ve etnik gruplar arası iletişimin ve Budizm'in artan etkisiyle ölü yakma geleneği daha da yaygınlaşmıştır (Han, 2012: 1). Ölü yakma uygulaması, başlangıçta yalnızca zengin ve güçlü kesimler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak, Budizm ve Taoizm gibi dinlerin Çin'de yaygınlaşmasıyla birlikte, ölü yakma işleminin pratik bir uygulama olduğu düşünülmeye başlanmış ve yaygınlaşmıştır. Arkeolojik ve edebi kanıtlar, mezar hediyelerinin azalması ve gömü gecikmelerinin artması gibi unsurların kremasyon uygulamalarının yaygınlaşmasına katkıda bulunduğunu göstermektedir (Ebrey, 1990: 409). Ölü yakma uygulamasının bir sonucu olarak, yakılan bedeninin geriye kalan küllerinin saklanması ihtiyacı, yeni bir geleneğin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Beden külleri, kremasyon uygulaması çerçevesinde seramikten yapılan urna adı verilen kaplara konulmaktadır.

Han Hanedanlığı döneminde seramik ürünler, daha önceki dönemlere kıyasla daha da geliştirilmiş ve ayrıntılı bir şekilde tasarlanmıştır. Dönemin mezar nesnelere olarak kullanılan çanak, çömlek ve pişmiş toprak heykelcikler gerçekçi bir üslupla biçimlendirilmiştir. Han dönemi seramiklerinin zenginliği, farklı sosyal yapıları yansıttığı gibi, seramik urnalarda da biçim ve süslemelere özen gösterilmiş; hayvan figürleri, mühürlü, oymalı ve eklemeli desenler ile ajur dekor biçimleri kullanılarak seramik urnalara sanatsal bir değer kazandırılmıştır (Lee, 1998: 116). Han dönemine ait seramiklerin setler halinde gömülmesi, olası bir törensel veya sembolik anlam taşıdıklarına dair işaret olup, sadece cenaze amaçları için kullanılmışlardır; ancak, besin maddesi içeren ve etiketlenmiş bazı seramiklerin muhtemelen günlük hayatta depolama kapları olarak da kullanıldığını göstermektedir (Tsiang, 1978: 173). Çin'in eski dönemlerinde, seramiklerin saklama kabı olarak ve cenaze için kullanılarak çok yönlü değerlendirildiği görülebilir. Shih'in (1679: 349), evlerin ve mezarların kazılmasıyla, evsel seramikler ile törensel veya cenaze seramikleri arasındaki ilişkinin açığa çıkarıldığını söylemesi bu görüşü güçlendirmektedir.

Ölüm sonrası hayat için kullanılan seramik objeler, günlük kullanım için yapılan seramiklerden teknik olarak farklılık göstermektedir. Cenaze seramikleri, gözenekli çamurlarla şekillendirilmiş, dekoratif amaçlarla üretilmiş, değişken yapıdaki pigmentlerle boyanmış ve kurşun içeren zehirli sırlarla kaplanmıştır. Bu sayede, günlük kullanımdan uzaklaştırılmış ve mezar soygunlarının önlenmesi için çalışılmıştır (Lee, 1998: 125). Budizm'in yaygınlaşmasıyla birlikte, seramik

urnalarda nilüferler, yapraklar, mücevherler, çalgılar gibi dekoratif öğeler kullanılmış ve yeşil ağırlıklı sırlarla kaplanmıştır.

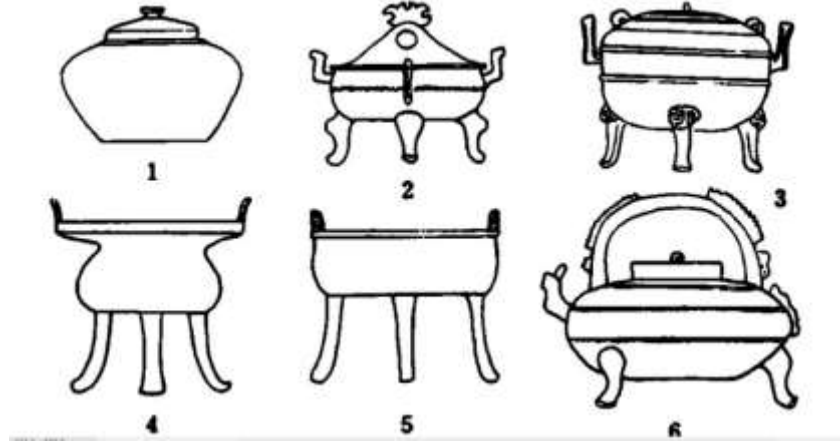
Cenaze törenlerinde kullanılan seramik kaplar, dayanıklılıkları ve yüksek sıcaklıklara karşı dirençleri nedeniyle tercih edilmektedir. Ayrıca, seramiğin kolay şekillendirilebilmesi ve sağlam yapısı, sevilen birinin kalıntılarını saklamanın ve onurlandırmanın daha saygın ve kalıcı bir yolu olarak görülmüştür. Seramik urnalar, ölen bireyin kişiliğini ve ilgi alanlarını yansıtacak şekilde özelleştirilebilmektedir. Antik Çin'in Lungshanoid döneminde önemli bir değişiklik, el yapımı, ayaksız ve boyunsuz veya alçak halka ayaklı, sert bünyeli, mavimsi gri renkli vazoların artan popülaritesi olmuştur. Urnalar, çeşitli geometrik desenlerden etkilenerek damalı, paralel çizgili, sepet işaretli, eş merkezli dairesel, köşeli çift ayrıçlı, dalgalı çizgili ve birbirine geçen dikdörtgenli gibi desenlerle süslenmiştir (Chang, 1963: 248).

Seramik urnaların, ölen kişinin ruhunun ebedi mekânı olduğuna inanılmaktadır. Görselde tasvir edilen urna üzerindeki sembolik detaylar, ölen kişinin hikâyesini anlatmaktadır (Şekil 3). Vazonun tepesinde yer alan göksel saray yapısı, bir kuş sürüsü tarafından havada tutulmaktadır. Tasvir edilen saray yapısı, ölen kişinin ruhunun konutu olarak tasarlanmış olabilir. Ayrıca, sarayın çevresinde bulunan fil ve geyik gibi uğurlu hayvanlar, koruma ve refahın sembolleri olarak kabul edilmektedir. Hayvanların temsil ettiği kutsiyet, ölmüş kimsenin ruhuna iyi şans getirmeyi amaçlayan bir düşünceyi yansıttığı düşünülebilir. Görseldeki urnanın etrafında meditasyon yapan bir dizi Buda bulunmaktadır. Budalar, nilüfer yapraklı aslan tahtlarında oturmakta ve Taocu cennet vizyonunu temsil etmektedir. Urnanın üzerindeki semboller, Budizm'in Çin'in yerli inanç entegrasyonunu gösteren Budist imgeler arasında yer almaktadır. Söz konusu semboller, görseldeki urnanın kültürel ve dini geçmişi yansıttığını göstermektedir. Bu hipotez, görseldeki detayların anlamını ve görselde tasvir edilen vazonun amacını açıklamaya çalışmaktadır. Urna üzerindeki sembolik imgeler, ölen kişinin ruhuna saygı gösterme, ona huzur ve refah sunma amacını taşımaktadır. Ayrıca, görseldeki tasvirler, farklı inanç sistemlerinin ortak bir ifadeye sahip olduğunu göstermektedir. Çin kültürüne ait antik urna örneği, kültürel ve dini zenginliğin birleşimi olarak değerlendirilebilir (The Met Museum, 2003).

Antik dönemde Çin Wu Yue kültürüne ait urna örnekleri bulunmuştur. Shaoling bölgesinde yapılan arkeolojik kazılarda, iki mezar odasında gerçek bronz eserlere benzeyen (Şekil 4) ince ve gerçekçi seramik urnalar keşfedilmiştir (Xueqin, 1985: 197). Kazılarda bulunan urnalar, dönemin seramik sanatının özgün bir örneğini temsil etmektedir ve dikkat çekici geometrik desenlerle süslenmiştir. Wu Yue kültürüne ait olan bu urnalar, dönemin sanat anlayışını yansıtarak, sosyal ve kültürel yapı hakkında bilgiler vermektedir.

Şekil 3. Western Jin Dynasty (265–316), Çin urna, zeytin yeşili sırlı seramik.
Kaynak: <https://124.im/E0rY> (Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2023).

Şekil 4. Bronz taklidi şeklinde yapılmış seramik urnalar.

Kaynak: Li Xueqin, *Eastern Zhou and Qin Civilizations*, 1. Baskı, Vail-Ballou Press, New York, 1985.

1.1.2. Japonya

Ölü yakma işlemi, yaklaşık 10 bin yıl öncesine dayanan prestijli bir uygulamadır ve ölen kişinin küllerinin rüzgâra, suya veya toprağa bırakılması gibi farklı yöntemlerle gerçekleştirildiği arkeolojik bulgularla kanıtlanmıştır (Picone, 2007: 139). Japonya'da Dōshō'nün yaşadığı dönemden önce kremasyon uygulandığına dair arkeolojik bulgular olsa da, Heian döneminin sonlarına gelindiğinde kremasyonun genellikle Budist inanç ve ritüelle sıkı bir şekilde bağlantılı olduğu, ancak gerçekleşen tüm kremasyonların Budist inançlarından kaynaklanmadığını belirtmek mümkündür (Bernstein, 2000: 300). Bernstein'in ifadesi, ölü yakma işleminin dinsel gereklilikten öte bir gelenek olduğunu göstermektedir. Japonya'da orta çağda başlayan Budist ayinlerle birlikte uygulanan ölü yakma geleneği, genel olarak Japonya'daki cenaze uygulamalarının en yaygını olarak bilinse de bazı bölgelerde, özellikle İbaraki gibi yerlerde ölülerin yakılması, toprağa gömme kadar yaygın değildir (Yiğiter, 2016: 57). Japon kültüründe ölü yakma geleneği, derin bir saygı ve anlam taşımaktadır. Bu geleneğin bir parçası olarak, ölülerin külleri seramik urnalarda korunarak anılarına saygı gösterilmektedir. Ölü yakma geleneğinin uygulandığı bölgelerde küller, ölen kişinin saf özü olarak kabul edilir. Bu nedenle, küllerin korunması önemlidir. Seramik urnalar, ölülerin küllerini muhafaza etmek ve onlara saygı göstermek için kullanılmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Japonya seramik urna örnekleri.

Kaynak: <https://124.im/8s1RI> (Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2023).

Japonya'da ölü yakma işlemi yapıldıktan sonra kalan kemik parçaları ve küller, geleneksel ritüeller eşliğinde urna içerisine yerleştirilir. Ritüel, sıralı

eylemlerle gerçekleştirilir. Ölen kişinin bedeni yakıldıktan sonra, krematör tarafından ayaklardan başlanarak toplanan kalıntılar, aile için üzücü sayılabilecek kafatası kırma işleminin ardından, yas tutanlardan bir kişi tarafından ahşap veya bambu sopalarla urna içerisine yerleştirilir ve işlem, urnanın tahta bir kutuya konmasıyla tamamlanır (Picone, 2007: 137). Ölü yakma ve urna geleneği, Japonya'nın zengin kültürel mirasının önemli bir parçası olarak günümüze kadar devam etmiş ve geleneksel cenaze ritüellerinin anlamını yansıtmıştır. Japonya'da, ölü yakma işlemi ve küllerin saklanması geleneğiyle bağlantılı olarak seramik urnalar (Şekil 6), geçmişten günümüze değerli bir kültürel miras ve anma geleneği olarak varlığını sürdürmektedir.

Şekil 6. 19. Yüzyıl Japon urna örneği, Satsuma Earthenware Koro.

Kaynak: <https://124.im/iNs> (Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2023).

Japon kültüründe, "temoto kuyo" olarak adlandırılan gelenekte, urnalar ölen kişinin portresiyle birlikte evin belirli bir köşesinde sergilenir; urna hazırlanırken, seramiği yapan kişi genellikle ölmüş kişinin ismini urnanın üzerine kazır ve aynı zamanda bir ruh tableti hazırlar (Uriu, 2019: 535-536). Urnalar için anı köşesi oluşturularak sergilenmesi, ölü ile ailesi ve yakınları arasında bağ oluşturur. Seramik urnalar (Şekil 7), geçmişi hatırlatarak yaşayanların ölümlere olan bağlılığını sürdürmelerini sağlar.

Şekil 7. Cloisonné tekniği, anka kuşu figürlü urnalar, Namikava Yasuyuki.

Kaynak: <https://124.im/IU6e> (Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2023).

Japon Meiji dönemi (1868-1912) porselen urna örneği, özgün tasarımı ve işçiliğiyle öne çıkmaktadır. Yüzeyi, dikkat çekici ifadelerle bezeli ve yaldızlı vurgularla zenginleştirilmiştir. Kalkık kulplar ve shishi (Şekil 8) veya ejderha figürlü arma ile süslü kapak, vazunun estetik değerini artırmaktadır. Üçayak üzerinde yükselen vazo, hayvan başlarının gövdeyle birleştiği ve pençe ayaklarıyla tamamlandığı özgün bir tasarıma sahiptir. Kapağın iç kenarında ise solmuş bir ressamın imzası yer alır.

Japon seramik urnaları, sanatsal bir ifadeyle şekillendirilmiş dikkat çekici eserlerdir. Seramiklerin yüzeyleri, ustaca işlenmiş detaylarla süslenmiş ve canlı renklerle zenginleştirilmiştir. Japon seramik urnaları, sanatın maharetini yansıtan ve göz alıcı bir görüntüye sahip olan eserlerdir.

Şekil 8. Japon urna modeli, porselen.

Kaynak: <https://124.im/xqX1DQ8> (Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2023).

1.1.3. Kore

Kore’de seramik urna geleneği, Uzakdoğu’nun diğer bölgelerine benzer şekilde, uzun bir geçmişe sahiptir (Şekil 9). Kore’de Budist inançlara sahip olanlar, öldüklerinde kremasyonu tercih eder. Ölünün yakılmasından sonra hazırlanan alana urna yerleştirilir. Geçmişte uygulanan ataların ritüelleri arasında, ölünün tablasına yiyecek sunma ve ölüm yıl dönümlerini kutlama gibi cenaze gelenekleri de bulunmaktaydı (Park, 2020: 10). Kore’de, uzak doğunun diğer bölgelerine kıyasla kendine özgü cenaze töreni ve seramik urna şekillendirme gelenekleri oluşmuştur. Tabut işlevi gören urnalar içerisine yerleştirilen ölü kalıntıları toprağa gömülmüştür.

Bir çukur açıldıktan sonra seramik kaplar farklı pozisyonlara göre (yatay, dikey, eğimli) hazırlanmış ve iki seramik kap ağızdan ağıza birleştirilerek (Şekil 10) yatay pozisyonda gömülmüşlerdir (Rhee vd., 2022: 29).

Şekil 9. Damgalı tasarımlı zeytin yeşili sırlı urna, Kore, Unified Silla Dönemi, (500-600 yılları).

Kaynak: <https://124.im/coHd> (Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2023).

Şekil 10. İki parçalı yatay gömülmüş urna, Kore.

Kaynak: <https://www.blog.daum.net> (Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2023).

Seramik urnalar, genellikle kırmızı perdeli yuvarlak gövdeli kavanoz şeklinde tasarlanmıştır. Kore geleneklerine göre, cenaze işlemi bir dizi tören

eşliğinde urna ile birlikte gerçekleştirilir. Cenazenin adını taşıyan temsili tablet, cenaze töreninden sonra aynı gün, resimle birlikte ana tapınak salonuna taşınarak 49 gün boyunca rehberlik ritüellerinin düzenlendiği yer olur; bu süre zarfında ya cenazeye birlikte (urna ile) ya da tabletin tapınağa taşınmasıyla ayrılma süreci tamamlanmış olur (Zemanek, 2013: 5-6). Böylelikle, seramik urnalar hem ölülerin anısını yaşatmak hem de geleneksel ritüelleri yerine getirmek amacıyla kullanılmış olurlar.

Kırmızı perdahlı yuvarlak gövdeli seramiklerin tercih edilmesinin nedeni, sembolik anlamlarıyla ölümü ve yeniden doğuşu ifade etmeleridir. Tahılların ve insanların ölümü ve yeniden canlanması arasındaki metaforik ilişkiyi güçlendiren urnalar, tahıl başlığını andıran bir biçimde şekillendirilmiştir (Rhee vd., 2022: 41). Seramik urnalar hem dini hem de yaşam döngüsüyle ilgili felsefi düşünceleri ifade eder.

Urnaların üzerindeki motifler, sosyal statü farklılıklarını belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Bu desenler aracılığıyla, şefler, aileler ve halk gibi farklı sosyal gruplar arasındaki ayrımı ifade etmek amaçlanmıştır (Rhee vd., 2022: 70). Böylece, urnalar ölüleri temsil eden ve toplumsal yapı ile hiyerarşiyi yansıtan sembollere dönüşmüştür.

1.1.4. Vietnam

Vietnam'daki inanişaya göre, bir kişi öldükten sonra ruhu bedenini terk eder ve ruhun atalarıyla birleşebilmesi için bedenin yakılması gereklidir. Ölü yakma işlemi tamamlandıktan sonra, kişinin külleri toplanır ve genellikle seramik urnlara konularak ya gömülür ya da diğer Asya kültürlerinde olduğu gibi aile sunaklarına yerleştirilir. Geleneksel cenaze uygulaması aracılığıyla, ölen kişinin anıları yaşatılmaya ve ruhuyla yaşayanlar arasında bir bağ kurmaya çalışılır.

Vietnam'da ölü yakma uygulamaları, çok eski zamanlardan beri devam etmektedir. Bölgede bulunan örnekler, 2000 yıl öncesine kadar uzanmaktadır (Bulbeck, 2017: 147). Vietnam inanişına göre, beden bir kap olarak kabul edilir ve bu nedenle ruhun özgürleşebilmesi için bedenin yakılması gereklidir. Ölü bedenin yakılması, hem hijyenik nedenlerden dolayı hem de çürüme sonucu hayvanların bedeni tüketmesi ihtimalinin saygısızlık olabileceği düşüncesiyle tercih edilir. Böylece, ölen kişilerin onurlandırıldığına inanılır.

Ölünün yakılmasının ardından, Vietnam geleneklerine göre geriye kalan küller seramik urna içerisinde saklanır. Seramiğin tercih edilmesinin nedeni, dayanıklı olması ve zamanın getirdiği zor koşullara dayanabilmesidir. Ayrıca, ölüyle ilgili kişiselleştirilebilir desenler ve yazılarla süslenebilir. Vietnam'da kullanılan urna örnekleri incelendiğinde, yetişkin bir bedeni barındıramayacak kadar küçük oldukları görülmüştür. Bu nedenle, urna içerisinde bulunan kemik kalıntılarının Vietnam'da yaygın olan ikincil gömülere ait olduğu düşünülmektedir (Janse, 1959: 109-100). Vietnam'da yetişkinlerle çocuklar için farklı cenaze uygulamaları

yapıldığı görülmektedir. Çocuk cenazelerinde, küller sığ ve büyük, kapağı olan seramik çömleklerin içine konur ve bu çömlekler mezarların içine ters çevrilerek gömülür (Coupey, 2006: 121). Urnalar genellikle dairesel biçimde şekillendirilmiş ve Burmalıların kullandığı şapkaları andıran kapaklarla tamamlanmıştır (Şekil 11). Janse (1959: 110), bu urnaların özelliklerini detaylı bir şekilde anlatmıştır. Güneydoğu Asya'da kullanılan urna örneklerinin benzer yapısal özelliklere sahip olması, kültürel etkileşimin varlığına işaret etmektedir.

Şekil 11. Vietnam'da gömülmüş seramik urna örnekleri.

Kaynak: Janse, Olov R. T. (1959). "Janse, Some Notes on the Sa-huynh Complex", *Asian Perspectives*, 2(3), s. 112-113.

Vietnam kültüründe, seramik urnaların sembolik anlamları, gıda için kullanılan seramik kapların anlamsal zenginliğiyle benzerdir. Ölülerin küllerinin seramik kaplarda muhafaza edilmesi, kişinin öbür dünyada bereket sahibi olacağına ve nimetlerden faydalanacağına olan inancı pekiştirmiştir. Ayrıca, bu kültürde seramik objeler estetik değer ve el işçiliğiyle özdeşleştiği için, seramik urnalar da sanatsal bir ifade aracı olarak görülmüştür.

1.1.5. Filipinler

Filipinler'de ölülerin küllerini saklamak için kullanılan seramik urnalar, temel kullanım amacı bakımından diğer Uzak Doğu bölgelerindekilere benzerlik göstermektedir. Ancak, yerel farklılıklar da mevcuttur. Bölgenin seramik urna örneklerinde, diğer kültürlerden ayırt edici önemli biçimsel farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Urna formlarında görülen farklılıkların nedenleri, Filipinler'in Japonya gibi anakaradan izole kalmış bir adalar ülkesi olması olabilir. Filipinler'de ölü yakma uygulamalarının sömürge tarihinin çok öncesine dayandığı gözlemlenmektedir. Radyo karbon testleri, ölü küllerinin seramik küplerle birlikte gömülme geleneğinin MÖ 1. binyılın başlarına kadar uzandığını ortaya koymaktadır (Dzung, 2002: 45). Belirtilen tarihten önce ölü yakma uygulamaları görülmekle birlikte, seramik urnaların kullanımı daha sonraki tarihlerde ortaya çıkmaktadır. Sunda Sahili'nde, tipik olarak esnek gömme uygulamalarının yaygın olduğu bir bölgede, Erken Holosen döneminde çeşitli karmaşık gömme adetleri ortaya çıkmış, ikincil gömme uygulamalarının görüldüğü Niah Mağarası'nda bireyler, çoğunlukla

sıkı veya oturmuş pozisyonlarda, bazen de başsız bir şekilde gömülmüş, kalıntılar arasında parçalanmış ve yakılmamış cenazelerin bulunduğu da görülmüştür (Pawlik ve Piper, 2018: 11). Urna kullanım geleneğinden önce, ölümlerin küllerinin farklı ritüellerle defnedildiği anlaşılmaktadır. Denize gömme, ölünün küllerini yaklaşık altmış kilometre uzaklıkta bulunan uluslararası sulara dağıtmayı; çiçek gömme seçeneğinde ise küllerin sadece bir çiçek yatağına serpilmesini; ağaç gömme ise ölünün küllerini biyolojik olarak parçalanabilen bir urnaya koymayı ve ardından urnanın bir ağaç dalına asılmasını içerir (Tremlett, 2007: 30).

Filipinler'de ölü yakıldıktan sonra geriye kalan küller, ölen kişiyi tanımlayacak şekilde özelleştirilmiş seramik urnalara yerleştirilir. Ölülerin küllerinin urnalara yerleştirilmesinin yanı sıra, yeşim boncuklar, bilezikler ve akik boncuklar gibi mezar eşyaları da yerleştirildiği görülmektedir (Dzung, 2002: 44). Filipin seramik urnalarının öne çıkan özellikleri, karmaşık tasarımlarla dekore edilmiş olmalarıdır. Cenaze yakma geleneği, sömürge dönemlerine kadar uzun yıllar sürmüş ve kalıntılar, urnalar ile gömülmüştür. Arazi sıkıntısı yaşanan bölgelerde, cenazelerin küplerle birlikte gömülmesi geleneği devam etmektedir.

Güney Cotabato bölgesindeki küçük mağaralarda yapılan arkeolojik kazılarda, insan figürü şeklinde çok sayıda seramik urna örneğine rastlanmıştır. Bulunan seramik urna örnekleri, farklı boyutlarda insan başları ve figürlerinden oluşan tasvirler şeklinde tasarlanmıştır. Alandaki 25 farklı seramik urna örneğinden bazılarında aplike uygulamasıyla kulak, burun ve dudak detayları tasvir edilirken, diğer bazı örneklerde ise kırmızı ve siyah renkler kullanılmıştır (Tabarev, 2019: 42). İnsan figürleriyle tasvir edilen seramik cenaze eserlerinin en dikkat çekici özelliklerinden biri, karakteristik duyguları ve mimikleri yansıtan tasarım öğeleridir (Şekil 12). Her bir insan figüründe gülümseme, acı veya üzüntü gibi duygusal durumlar itina ile işlenmiştir. Dudak, diş ve kulak memesi gibi vücut detayları urnalar üzerinde özenle tasvir edilmiş; cinsiyet ayrımını belirleyen eril ve dişil vücut özellikleri vurgulanmıştır. Cenaze seramikleri, bir ritüel kabı olma işlevlerinin ötesinde, ölen bireyler hakkında ayrıntılı tanımlayıcı bilgiler sunmaktadır. Filipinler'deki figüratif seramik urnalar, bölgenin kültürel çeşitliliğini ve sanatsal yeteneklerini yansıtır. İnsan biçimli urnalar, bölgenin zengin tarihinin ve toplumsal yapılarının anlaşılmasına yardımcı olan önemli arkeolojik kanıtlar sunmaktadır.

Şekil 12. Ayup Mağarası insan biçimli urna kapakları ve insan figürlü urnaları.

Kaynak: Tabarev, A.V. (2019). "Burials in Anthropomorphic Jars in the Philippines", *Archaeology, Ethnology & Anthropology of Eurasia*. 47(2), s. 43.

Tabarev (2019: 43), Filipinler'deki Tabon Mağarası'nda bulunan seramik urnaların cenaze ritüelleri ile ilişkisini araştırmıştır ve söz konusu urnaların, eski dönemlere ait, insan biçimli antik seramik urna örnekleri olduğunu belirtmiştir. Bulunan seramik urnanın kapak kısmında, iki ölü insan figürünün bir tekneyle ölümler diyarına taşındığını tasvir eden pişmiş toprak heykelcikler bulunmaktadır (Şekil 13). Ayrıca, seramik cenaze kabıyla birlikte bazı deniz kabukları ve değerli taşlar da ortaya çıkarılmıştır.

Seramik urnalar, Filipinler'deki toplumların yaşam biçimi ve cenaze uygulamalarını yorumlamak için önemli bir kaynaktır. Seramik cenaze kapları, Filipinler'de ölüm sonrası inanç ve kültürel uygulamaların bir yansıması olarak önemli bir rol oynamakta ve farklı biçimlerde günümüze ulaşmaktadır.

Şekil 13. Tabon Mağaralarından Manunggul mezar kavanozu.

Kaynak: Tabarev, A.V. (2019). "Burials in Anthropomorphic Jars in the Philippines", *Archaeology, Ethnology & Anthropology of Eurasia*. 47(2), s. 44.

1.1.6. Tayland, Kamboçya, Malezya

Güneydoğu Asya'nın her bölgesinde tarih öncesi dönemin sonlarından itibaren seramik urnaların yaygınlaşması dikkat çekicidir. Seramik urnaların cenaze ritüel objeleri olarak kullanımları, Tayland, Vietnam, Laos, Endonezya ve Filipinler gibi çeşitli kültürlerde farklılıklar göstermektedir (Coupey, 2006: 121). Uzak Doğu kültürlerinde seramik urna geleneği, kültürel etkileşimlerle hem benzerlikler hem de bölgesel farklılıklar sergilemektedir.

Malezya'da günümüzde çoğunlukla İslam gelenekleri benimsenmiş olsa da, ülkenin geçmişinde seramik urnaların da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Malezya'da, MÖ 2000 yıllarına kadar uzanan bir geçmişe sahip olduğu düşünülen ölü yakma geleneğine ait seramik urnalar ve bazıları çift ağızlı olan çömlekler bulunmuştur (Dzung, 2002: 45). Taştan yapılan urna çeşitleri de yaygın olarak kullanılmıştır. Ancak, bu urnaların çok çeşitli ve etkileyici örnekleri bulunmamaktadır.

Tayland'ın Ban Chiang bölgesindeki cenaze törenlerinde kullanılmak üzere üretilen seramikler, hem birincil hem de ikincil gömülerde kullanılmıştır. Neolitik dönem urnalarında siyah kazıma ve baskı teknikleri uygulanmıştır. Daha sonraki tunç ve demir çağına ait örneklerde ise devetüyü renkli seramiklerin üzeri kırmızı boya ile boyanmış ve bazılarında kazıma yapılmıştır (Şekil 14). Her iki döneme ait örneklerde zikzak, eğri, daire ve spiral gibi geometrik tasarımlar kullanılmıştır. Cenaze seramiklerinin üzerindeki tasarımlar, çevredeki insanlar, hayvanlar ve doğadan esinlenerek oluşturulmuştur (Southeast Asian Ceramics Museum Newsletter, 2016: 2). Seramik urnaların şekilleri ve desenleri, Tayland'ın zengin kültürel mirasını yansıtmaktadır. Ek olarak, seramik urnaların çeşitliliği ve tasarımlarındaki ayrıntılar, bölgenin sanatsal ve zanaatkarlık yeteneklerini göstermektedir.

Kuzeydoğu Tayland'daki arkeolojik çalışmalar, Tunç ve Demir Çağı'nda bebeklerin de dahil olduğu seramik urna mezarlarını ortaya çıkarmıştır (Coupey, 2006: 121). Bölgede gerçekleştirilen ölüm ritüellerinin ve kültürel uygulamaların bireylere göre farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Seramik urnalar, Tayland'da toplumların yaşam biçimi ve cenaze uygulamalarının yorumlanmasına yardımcı olan önemli bir kaynaktır.

Şekil 14. Geç Dönem Ban Chiang urna örneği.

Kaynak: Southeast Asian Ceramics Museum Newsletter. (2016). *Re-cataloging Seacm Prehistoric Ceramic Collection. Bangkok University: Bangkok Post*, s. 2.

MS 1. ila 7. yüzyıllarda, Mekong Delta bölgesindeki Funan Krallığı'nda, ölümlerin yakılan küllerinin hızlı akan nehirlere, çukurlara gömülmesi veya vücudunun yabani hayvanlara yem bırakılması gibi farklı cenaze uygulamalarına rastlanmıştır (Beavan vd., 2012: 3). İlerleyen dönemlerde taştan yapılmış urnalar kullanılmış, daha sonra ise seramik cenaze kapları tercih edilmiştir. Kamboçya'da seramik urnalar genellikle büyük boyutlarda üretilmiş ve görselliğine önem verilmemiştir. Gömü işlemleri sırasında, Kamboçya'da cenaze seramikleri belirli bir standartta şekillendirilmiş ve bu süreçte işlevselliğe odaklanılmıştır. Ayrıca, Kamboçya'da uygulanan cenaze ritüellerinde ölümlerin etleri kemiklerinden ayrıldıktan sonra kalıntılar genellikle fırınlarda pişirilmiş büyük seramik urnalar içerisine yerleştirilmiştir (Şekil 15). Urna buluntularında, cenazenin yanına ve seramik kapların içine çeşitli boncuklar konulduğu, ancak ölü bedeninin yakılmasıyla ilgili herhangi bir işarete rastlanmadığı tespit edilmiştir. Uygulanan gelenek, seramik urnaların tabut benzeri bir işlev gördüğünü ve ölümlerin yakılmadan da urnaya

konulabileceğini ortaya koymaktadır. Phnom Khnang Peung gömü alanında bulunan seramik urnaların çoğu ise deniz ticaretinde kullanılan seramik kaplardır (Carter ve Nancy, 2014: 9). Bölgede kullanılan seramik urna formlarının çok yönlü işlevlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kamboçya'da, insanlar aileleri veya yakınlarına ait kemiklere erişim sağlamak ve onları muhafaza etmek amacıyla kalıntıları urna içinde saklar; bu kemiklerden bazıları ise urna içine konularak evlerin önündeki bir sunakta korunur (Bennet, 2015: 113). Kamboçya'nın cenaze geleneklerinde önemli bir rol oynayan ve ülkenin geçmişindeki dini ve sosyal pratikleri yansıtan seramik urna geleneği, saygı duyulan bir gelenek olarak sürdürülmektedir.

Şekil 15. Etlerinden sıyrılarak urna içerisine yerleştirilmiş cenaze.

Kaynak: Carter, Alison., Nancy, Beavan. (2014). "Glass Beads from Jar Burials of the 15th-17th Centuries in the Cardamom Mountains of Cambodia", *Journal of the Society of Bead Researchers*, 26, s. 9.

2. SONUÇ

Seramikler, yaşamın birçok noktasında kullanıldığı gibi farklı kültürlerde inançlar gereği çeşitli uygulamalarda da kullanılır. Uzak Doğu bölgelerinde Budizm ve Taoizm gibi dinlerin yaygınlaşmasıyla, söz konusu inanç sistemlerine göre düzenlenen çeşitli dini tören ve kültürel etkinliklerde seramik ürünler farklı biçimlerde kullanılmıştır. Bölgenin kültürel uygulamalarından birisi olan, yaşamını yitiren bedenleri yakma ritüeli, geriye kalan küllerin ya doğaya savrulması veya özel kaplarda saklanması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Ölü bedeni yakma işleminin pratik bir uygulama olduğu düşünülmeye başlanmış ve yaygınlaşmıştır. Bu amaçla, bazı inanç sistemlerinde hayatını kaybeden kişinin kutsallığına ve onurlu bir şekilde uğurlanmasına verilen önem gereği, cenaze küllerinin özel olarak tasarlanmış kaplarda saklanması geleneği oluşmuştur. Yakılan beden küllerinin saklanması ihtiyacından dolayı, seramik urna adı verilen kaplarda saklanma geleneği gelişmiştir. Cenaze seramikleri, yüzyıllardır birçok Uzak Doğu kültüründe ölü gömme uygulamalarında önemli bir rol oynamıştır. Urnalar, ölüleri onurlandırmak ve anmak için çeşitli süslemelerle dekore edilmişlerdir. Seramik urna formlarının kaynakları, kullanım alanları ve süsleme biçimleri kültürden kültüre farklılık gösterebilmesine rağmen, ortak bazı amaçlara hizmet ettikleri gözlemlenmektedir. Geleneksel cenaze seramikleri, ölülerin ruhani yolculuğu, hatıraları canlı tutma ve toplumun bir parçası olma gibi amaçlarla kullanılmıştır.

Uzak Doğu kültürlerinde bazı topluluklarda seramik urnaların ikincil gömü uygulaması için kullanıldığı görülmüştür. Cesetlerin etlerinden ayrışmasını sağlamak amacıyla kültürden kültüre farklı uygulamalara gidilmiştir. Bunlar arasında çürütme, kemiklerden etlerin ayrıştırılması ya da yakma gibi yöntemler yer almıştır. İlgili ritüellerin ardından ölü kalıntıları belirli törenler çerçevesinde seramik urnalara konulmuştur. Böylece cenaze seramikleri, ölen kişi için kalıcı bir dinlenme yeri ve anısal merkez olarak işlev görmüştür. Bazı Uzak Doğu kültürlerinde, urnaların içine kişisel eşyaların konulduğu gözlemlenmiştir. Seramik urnaların dış yüzeyi, ölen kişiye ait meslek, ilgi alanları, ailevi konum veya inançları gibi kişisel özellikleri sembolize eden süsleme ve bezemelerle, kişinin hayatını yansıtan biçimde dekore edilmiştir. Urnaların üzerindeki eklemeler, bezemeler ve anlatımlar, cenaze seramiklerini sanatsal bir anma ve saygı nesnesi haline getirmiştir. Urnalar, ölülerin anısını yaşatmanın yanı sıra, onları onurlandırmak ve anmak için estetik bir ifadeye sahiptir.

Seramik urnalar üzerindeki bezemeler, ölen kişinin sosyal statüsünü ve kültürünü yansıtan birçok karakteristik bilgiyi içerirler. Günlük hayatta kullanılan sıradan seramiklerden farklı olarak, kültürel bir değer taşırlar. Çin'de kullanılan urnalar, insanlık ve doğa ile ilişkilendirilen natüralist sahneleri, dağları ve bulutları yansıtan tasarımlarla bezenmiştir. Bu tasarımlar, yerel inançlara uygun şekilde işlenmiştir. Japonya'daki cenaze seramikleri, ölümlülüğü sembolize etmek amacıyla

şekillendirilmiş ve daha şiirsel ifadeler içermektedir. Kore'deki urna örnekleri ise uzun ömürlülüğü ve ölümden sonraki yaşamla olan bağlantıyı temsil etmektedirler. Vietnam'daki inanışa göre, bir kişi öldükten sonra ruhu bedenini terk eder ve ruhun atalarıyla birleşebilmesi için bedeninin yakılması gerekir. Filipinler bölgesinde görülen urna formları diğer bölgelerden farklı olarak insan biçiminde şekillendirilmiştir. Malezya'da çoğunlukla İslam gelenekleri benimsenmiş olsa da, ülkenin geçmişinde seramik urnaların da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Malezya'da, MÖ 2000 yıllarına kadar uzanan bir geçmişe sahip olduğu düşünülen ölü yakma geleneğine ait seramik urnalar ve bazıları çift ağızlı olan çömlekler bulunmuştur. Tayland'ın Ban Chiang bölgesindeki cenaze törenlerinde kullanılmak üzere üretilen seramikler, hem birincil hem de ikincil gömülerde kullanılmıştır. Neolitik dönem urnalarında siyah kazıma ve baskı teknikleri uygulanmıştır. Kamboçya'daki urna buluntularında, cenazenin yanına ve seramik kapların içine çeşitli boncuklar konulduğu, ancak ölü bedeninin yakılmasıyla ilgili herhangi bir işarete rastlanmadığı tespit edilmiştir. Seramik cenaze kaplarında görülen süslemelerin çeşitliliği ve biçimsel farklılıkları, modern öncesi Doğu Asya kültürlerinin zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtmaktadır.

Tarihi seramik urna örneklerinin büyük bir kısmına ulaşmak zordur, bu nedenle mevcut olan örnekler oldukça değerlidir. Ayrıca, bazı Doğu Asya kültürlerinde, ölü yakma uygulamalarından sonra ölü kalıntılarının seramik kaplara konulması geleneği hala devam etmektedir. Örneğin, Japonya'da yakılan ölü kalıntıları, hala yaygın olarak seramiklere yerleştirilmekte ve daha sonra aile mezarlarına gömülmektedir. Urna ile defin ritüelinin, ölen kişiye saygı ve geride kalanlar için ise bireyi anılarında yaşatmaları adına önemli bir anlam taşıdığı söylenebilir. Bu çalışma, Uzak Doğu Asya kültürlerinde seramik urnaların kültürel miras olma noktasındaki önemine dikkat çekmektedir. Urnaların, ölü yakma ritüellerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan zengin bir tarih ve kültürel mirasla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Seramik ritüel nesnesi olarak urnaların günümüzdeki kullanımı, geçmişin kültürel mirasının güçlü bir şekilde yaşatılmasına katkıda bulunmaktadır. Modern toplumlarla urna geleneğinin nasıl entegre olduğunu anlamak için, cenaze seramiklerinin tarihsel ve kültürel bağlamlarını incelemek önemlidir. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler, Uzak Doğu Asya'daki geleneksel ölü yakma ritüellerinin ve seramik urna geleneğinin modern dönemdeki kültürel yapıyla nasıl örtüştüğünü ve değiştiğini vurgulamaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğu beyan edilmiştir.

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması ve finansal katkı beyan edilmemiştir.

Yazarlık Katkı Beyanı

Çalışmanın tüm aşamaları yazarlar tarafından tasarlanmış ve hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

Başar, G., Yıldız, E.M. & Başar, E. (2021). "Resim Sanatında Antik Yunan mitolojisi ve Dionysos", *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(78): 3348-3360.

Bernstein, A. (2000). "Fire and Earth: The Forging of Modern Cremation in Meiji Japan", *Japanese Journal of Religious Studies*, 27(3/4): 297-334.

Beavan, N., Halcrow, S., McFadgen, B., Hamilton, D., Buckley, B., Sokha, T., Shewan, L., Sokha, O., Fallon, S., Miksic, J., Armstrong, R., O'Reilly, D., Domett, K., & Chhem, K. R. (2012). "Radiocarbon Dates from Jar and Coffin Burials of the Cardamom Mountains Reveal a Unique Mortuary Ritual in Cambodia's Late-to Post-Angkor Period (15th–17th Centuries AD)", *Radiocarbon*, 54(1): 1–22.

Caroline Bennett, *To Live Amongst the Dead: An Ethnographic Exploration of Mass Graves in Cambodia*, University of Kent, Canterbury, 2016.

Bulbeck, David. (2017). “Traditions of Jars as Mortuary Containers in the Indo Malaysian Archipelago”, Philip J. Piper, Hirofumi Matsumura and David Bulbeck (Ed.). (Der.) *New Perspectives in Southeast Asian and Pacific Prehistory*. Australia: ANU Press. 141-164.

Carter, Alison ve Nancy Beavan. (2014). “Glass Beads from Jar Burials of the 15th-17th Centuries in the Cardamom Mountains of Cambodia”, *Journal of the Society of Bead Researchers*, 26: 9-21.

Chang, Kwang-Chih. (1963). “Prehistoric Ceramic Horizons in Southeastern China and Their Extension into Formosa”, *Yale University Publications in Anthropology*, 69: 243-250.

Coupey, Anne-Sophie. (2006). “Infant and Child Burials in The Samon Valley, Myanmar”. (Elisabeth A. Bacus, Ian Glover and Vincent C. Pigott, Ed.). *Archaeology in Southeast Asia, From Homo Erectus to the Living Traditions, Choice of Papers From the 11th International Conference of the European Association of Southeast Asian Archaeologists, 25th-29th September 2006, Bougon, France*. Singapur: ISEAS Publishing. 119-125.

Daum. 07 Temmuz 2023 tarihinde <https://www.blog.daum.net> adresinden erişildi.

Dzung, Lam Thi My. (2002). "Jar Burials Tradition in Southeast Asia", *VNU Journal of Science*, 18(1E): 44-54.

Eassie, William ve C.E. Cremation of the Dead Its History and Bearings upon Public Health. London: Project Gutenberg, 1875.

Ebrey, P. (1990). "Cremation in Sung China", *The American Historical Review*, 95(2): 406-428.

Florence G Fidler, *Cremation*, Williams and Norgate Ltd, London, 1930.

Han, Christina. (2012). "Cremation and Body Burning in Five Dynasties China", *Journal of Chinese Studies*, 55: 1-22.

Janse, Olov R. T. (1959). "Janse, Some Notes on the Sa-huynh Complex", *Asian Perspectives*, 2(3): 109-111.

Jeong, Choongwon. (2022). "Genomic Detection of a Secondary Family Burial in a Single Jar Coffin in Early Medieval Korea", *American Journal of Biological Anthropology*, 179: 585-597.

Kałużny, J. (2020, Aralık). "Phoenix and Delphinus Salvator: The History of the Forgotten Images of Early Christian Iconography", *Perspektywy Kultury*. 30(3): 9-26.

Kong, L. (2012). "No Place, New Places: Death and its Rituals in Urban Asia", *Urban Studies*, 49(2): 415-433.

Knights Bridge Charleston, S.C. 07 Temmuz 2023 tarihinde <https://124.im/iNs> adresinden erişildi.

Li Xueqin, *Eastern Zhou and Qin Civilizations*, 1. Baskı, Vail-Ballou Press, New York, 1985.

Mircea Eliade, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler tarihi Cilt 2, Gotama Budha'dan Hıristiyanlığın Doğuşuna*, 1. Baskı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, Temmuz 2003.

Ömer Faruk Yiğiter, "Türklerde ve Japonlarda Ölüm", (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2016), s. 84.

Park, K. (2020). "The Funerary Rites of Won Buddhism in Korea", *Religions*, 11(7): 1-17.

Pawlik, A. F., & Piper, P. J. (2018). "The Philippines from c. 14,000 to 4,000 cal. bp in Regional Context", *Cambridge Archaeological Journal*, 29(1): 1-22.

Picone, Mary. (2007). "Cremation in Japan: Bone Buddhas and Surrogate Bodies", *Dans Études sur la Mort*, 2(132): 131-140.

Sherman Lee, *China 5000 Years Innovation and Transformation in the Arts*, Guggenheim Museum Publications, New York, 1998.

Shih, H.-Y. (1968). "Review of Chinese Pottery of the Han Dynasty by Berthold Laufer", *Artibus Asiae*, 30(4): 347-351.

Sigmund Freud, *Dinin Kökenleri Totem ve Tabu Musa ve Tektanrıcılık ve Diğer Çalışmalar*, 1. Baskı, Öteki Yayınevi, Ankara, 1999.

Song-nai Rhee, C. Melvin Aikens ve Gina L. Barnes, *Archaeology and History of Toraijin Human, Technological, and Cultural Flow From the Korean Peninsula to the Japanese Archipelago c. 800 BC–AD 600*, Archaeopress Publishing, Oxford, 2022.

Southeast Asian Ceramics Museum Newsletter. (2016). *Re-cataloging Seacm Prehistoric Ceramic Collection. Bangkok University: Bangkok Post.*

Tabarev, A.V. (2019). "Burials in Anthropomorphic Jars in the Philippines", *Archaeology, Ethnology & Anthropology of Eurasia*, 47(2): 40-47.

The Cleveland Museum of Art. 07 Temmuz 2023 tarihinde <https://124.im/coHd> adresinden erişildi.

The Met Museum. 07 Temmuz 2023 tarihinde <https://124.im/EOrY> adresinden erişildi.

The Japan Folk Crafts Museum. 07 Temmuz 2023 tarihinde <https://124.im/8s1RI> adresinden erişildi.

Tremlett, P.-F. (2007). "Death-scapes in Taipei and Manila: A postmodern necrography", *Taiwan in Comparative Perspective*, 1: 23–36.

Tsiang, K. R. (1978). "Glazed Stonewares of the Han Dynasty. Part One: The Eastern Group", *Artibus Asiae*, 40(2/3): 143-176.

Uriu, Daisuke. (2019). "Digital Memorialization in Death-Ridden Societies: How HCI Could Contribute to Death Rituals in Taiwan and Japan", *Human Aspects of IT for the Aged Population. Design for the Elderly and Technology Acceptance. 5th International Conference on Human-Computer Interaction*, July 26-31, Orlando, FL, USA.

1 St Dibs. 07 Temmuz 2023 tarihinde <https://124.im/xqXIDQ8> adresinden erişildi.

360doc. 07 Temmuz 2023 tarihinde <https://124.im/IU6e> adresinden erişildi.